

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і контроль формування собівартості будівельно-монтажних робіт (на прикладі ТОВ «СІВАРТ»)»

Виконавець:

студент ФМОІТ група 42

Вареник Роман Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Конкуренція і ризик у новій системі господарювання неминучі, а тому їм повинна протидіяти ефективна організація внутрішнього управління підприємством. Доцільність управлінських рішень має прямо пропорційну залежність від достатності, об'єктивності та достовірності отриманої обліково-аналітичної інформації. Особливо це стосується підприємств будівельного комплексу, тому що разом з іншими галузями вони забезпечують економіку України основними засобами. Будівництво є провідною галуззю економіки, де вирішуються життєво важливі проблеми структурної перебудови матеріальної бази усього виробничого потенціалу країни, а також розвитку невиробничої сфери. Від ефективного функціонування будівельного комплексу багато в чому залежать як темп виходу з глобальної кризи, так і конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Кожне будівельне підприємство та його структурний підрозділ повинен володіти повною інформацією про рівень і структуру поточних витрат на виробництво будівельної продукції. Для забезпечення якості обліково-аналітичної системи на всіх ієрархічних рівнях управління потребує вирішення низка проблем стосовно обліку, аналізу та контролю формування собівартості будівельно-монтажних робіт, як вагомого чинника фінансових результатів основної діяльності вітчизняних будівельних підприємств, що й обумовило актуальність теми дослідження.

Організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу і контролю собівартості будівельно-монтажних робіт та їх удосконалення знайшли своє віддзеркалення у працях таких науковців, як Бірюк О.Г., Бойко Р.В., Верхоглядова Н.І., Візіренко С.В., Голомб В.В., Гумега В.В., Іваницька Т.Є. Карабаник С.М., Коба О.В., Кононова О.Є., Краєвський В.М., Мартинюк Н.Ю., Осмятченко В., Павелко О.В., Пандас А.В., Ткаченко Т.П., Ярова Н.В. та ін. Незважаючи на ґрунтовний внесок дослідників, питання, що пов'язані з теорією і практикою облікового відображення витрат, що формують собівартість виконаних будівельно-монтажних робіт з урахуванням галузевої специфіки функціонування будівельних підприємств потребують подальшого вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення теоретичних, методичних аспектів та практики обліку процесу формування собівартості будівельно-монтажних робіт на підприємствах будівельної галузі з урахування організаційно-технологічних особливостей здійснення будівництва

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені такі завдання:

- визначити сутність собівартості будівельно-монтажних робіт та її види;
- провести огляд нормативно-правових документів з питань обліку витрат та формування собівартості у будівництві;
- проаналізувати методи обліку витрат та калькулювання собівартості будівельної продукції;
- надати загальну характеристику здійснення будівельно-монтажних робіт та охарактеризувати організацію обліку та звітності ТОВ «СИВАРТ»;

- зазначити первинні документи з виконання будівельно-монтажних робіт та формування їх собівартості на підприємстві ТОВ «СИВАРТ»;
- визначити практичні аспекти обліку витрат та формування собівартості будівельно-монтажних робіт на підприємстві;
- провести аналіз формування собівартості та рівня ефективності витрат на підприємстві;
- узагальнити теоретико-методичні аспекти проведення контролю за формування собівартості будівельно-монтажних робіт;
- обґрунтувати практичні рекомендації з удосконалення обліку витрат та визначення собівартості будівельно-монтажних робіт на підприємстві;

Об'єктом дослідження є господарські процеси, пов'язані з формуванням витрат, що входять до складу собівартості будівельно-монтажних робіт на прикладі підприємства ТОВ «СИВАРТ».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційно-практичні засади обліку та контролю формування виробничих витрат, що включаються до складу собівартості будівельно-монтажних робіт.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у роботі використовувалися такі загально-наукові методи: діалектичний метод пізнання, традиційні методи фінансового аналізу, системний підхід при комплексному дослідженні витрат, що входять до складу собівартості будівельно-монтажних робіт; методичний апарат статистичного аналізу, а саме: порівняння – при визначенні особливостей обліку витрат, що входять до складу собівартості робіт на підприємствах будівельної галузі та виокремлення дискусійних питань в межах їх обліку та аналізу; зведення – з метою формулювання рекомендацій щодо поліпшення загальної організації обліку формування собівартості будівельно-монтажних робіт та ефективності господарювання на підприємстві

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, які регламентують діяльність з виконання будівельно-монтажних робіт підприємствами будівельної галузі, а також формування в обліку інформації щодо їх собівартості, монографічні дослідження, наукові праці вітчизняних учених з проблем бухгалтерського обліку витрат у будівництві та формування собівартості робіт, матеріали українських та міжнародних науково-практичних конференцій, семінарів, матеріали періодичних видань, облікові реєстри, первинні документи, фінансова та податкова звітність ТОВ «СИВАРТ».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань) та 25 додатків. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 7 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези: Вареник Р.О. Особливості обліку формування собівартості будівельно-монтажних робіт. *Сучасні проблеми розвитку економіки України*: тези доповідей підсумкової студентської конференції

ФМОІТ, присвяченої 78-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників. (Одеса, 14-15 квітня, 2022 р.). Одеса. ОНЕУ. 2022. С. 70-71.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти обліку собівартості будівельно-монтажних робіт»** визначено сутність собівартості як економічної категорії та об'єкту обліку та наведено її види з урахуванням специфіки діяльності підприємств будівельної галузі, проаналізовано нормативно-правову базу, що регламентує організацію обліку витрат та формування собівартості виконаних робіт на підприємствах будівельної галузі відповідно до вимог національних П(С)БО, визначено особливості застосування методів обліку витрат та калькулювання собівартості будівельної продукції підприємств будівельної галузі.

У другому розділі **«Організаційно-практичні аспекти обліку формування собівартості будівельних робіт на підприємстві ТОВ «СИВАРТ»»** визначено основні види діяльності ТОВ «СИВАРТ», представлено організаційні аспекти впровадження господарської діяльності підприємства, спрямованої на спорудження систем водопостачання та водовідведення, що є важливим елементом промислової та господарсько-побутової інфраструктури населених міст, наведено ресурсні та результативні показники його розвитку, висвітлено документальне оформлення операцій, що здійснюються при виконанні будівельно-монтажних робіт, які визначають вплив на формування собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт, розглянуто діючу систему обліку витрат, що формують собівартість будівельно-монтажних робіт, відображення даних операцій у системі бухгалтерського обліку, облікових регістрах та фінансовій звітності підприємства.

У третьому розділі **«Аналіз і контроль формування собівартості будівельно-монтажних робіт»** проведено аналіз динаміки операційних витрат та собівартості будівельно-монтажних робіт ТОВ «СИВАРТ», визначено структура витрат на виробництво будівельно-монтажних робіт за економічними елементами, наведено визначення оціночних показників ефективності витрат, а саме визначення рівня витрат, які були понесені на 1 грн. отриманого доходу від реалізації будівельно-монтажних робіт, проведено аналіз ефективності діяльності ТОВ «СИВАРТ» на основні показників рентабельності, та розрахунків критичного обсягу продажів; представлено організаційні основи та методику проведення контролю формування собівартості будівельно-монтажних робіт, запропоновані напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації витрат, що включаються до собівартості, на основі встановлення основних принципів облікової політики щодо порядку визнання витрат за будівельними контрактами, поглиблення аналітичності відображення облікової інформації з метою прийняття управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра за спеціальністю «Облік і оподаткування» проведено узагальнення теоретико-методичних і практичних аспектів формування собівартості будівельно-монтажних робіт з урахуванням галузевої специфіки у будівництві, надані рекомендації щодо удосконалення обліку витрат, які формують собівартість, впровадження внутрішнього контролю на підприємстві.

За результатами узагальнення матеріалів дослідження визначено наступні теретичні та практичні результати роботи відповідно до зазначених завдань.

1. Найбільш ґрунтовним можна вважати наступне визначення: «Собівартість продукції (робіт, послуг) – це вартісне вираження витрат, пов'язаних із використанням у технологічному процесі виробничої продукції (виконання робіт, надання послуг), природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних виробничих засобів, нематеріальних активів, спеціалізованого оснащення, інструменту, інвентарю, трудових і фінансових ресурсів, а також витрат на виробництво та збут готової продукції, включаючи встановлені державою обов'язкові відрахування, податки та платежі». У будівництві використовуються показники кошторисної, планової (розрахованої будівельною організацією з урахуванням конкретних умов) і фактичної (реально сформованої на будівельному майданчику) собівартості будівельно-монтажних робіт (БМР).

2. Нормативно-правове регулювання обліку будівельних підприємств – це сукупність нормативно-правових актів у державі, котрі забезпечують повноцінне безперервне функціонування бухгалтерського обліку на підприємствах будівельної галузі та контролюють діяльність таких підприємств, зокрема, їх витрати та доходи. Якщо будівельна організація є забудовником, тоді для обліку витрат необхідно використовувати положення, що передбачені НП(С)БО 16 «Витрати», якщо будівельна організація є підрядником (тобто стороною будівельного контракту, яка виконує будівельно-монтажні роботи), тоді використовують положення що передбачені НП(С)БО 18 «Будівельні контракти». Положення, що передбачені в НП(С)БО носять обов'язковий характер. Крім того, будівельні організації використовують Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт №573, які мають рекомендаційний характер.

3. Об'єктами бухгалтерського обліку витрат можуть бути окремі види БМР, окрема будівля і споруда, декілька будівель і споруд, договір підряду в цілому, відокремлений виробничий підрозділ, будівельна організація в цілому. Бухгалтерський облік витрат на виконання БМР в залежності від видів об'єктів обліку може бути організовано за замовленнями або за методом накопичення витрат за певний період часу із застосуванням елементів нормативного методу обліку та контролю за економним і раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. На будівельних підприємствах використовується позаомовний метод калькулювання собівартості. Об'єктом обліку витрат і об'єктом калькулювання при цьому методі є окреме замовлення.

Вид замовлення визначається договором із замовником. У ньому вказується вартість, порядок розрахунків, передача продукції (робіт, послуг), термін виконання замовлення. До моменту виконання замовлення усі витрати вважаються незавершеним виробництвом. При цьому методи витрати на виробничі матеріали, оплату праці виробничих робітників та загальновиробничі накладні витрати відносять на кожне індивідуальне замовлення.

4. Господарська діяльність ТОВ «СИВАРТ» спрямована на спорудження систем водопостачання та водовідведення, що є важливим елементом промислової та господарсько-побутової інфраструктури населених міст. Вони забезпечують стабільне функціонування підприємств, задовольняють соціальні потреби населення. Будівництво зовнішніх і внутрішніх мереж водопостачання та водовідведення має організаційні та технологічні особливості, пов'язані з природними умовами, конструкцією споруджуваних об'єктів, їх майбутньою експлуатацією. Майно підприємства на кінець 2020 року на 97,2% складають оборотні активи, а саме запаси (59%), дебіторська заборгованість (15,2%), грошові кошти (1,9%), та інші оборотні активи (21,1%). Вагому долю у складі оборотних активів підприємства мають запаси, які представлені, в основному будівельними матеріалами, необхідними для виконання робіт, і спостерігається їх кардинальне збільшення на 2332,9 тис. грн. За аналізований період відбувається незначне зростання необоротних активів, що свідчить про тенденцію забезпечення виробничого процесу власними основними засобами. Щодо прибутковості ведення діяльності, то показник отриманого операційного прибутку за період 2017-2020 рр. зменшився з 69,3 тис. грн. до 28,9 тис. грн.

5. Виконання будівельно-монтажних робіт проводиться згідно з проектною документацією, яка оформлюється під час укладання Договору підряду між замовником і підрядником, яким виступає ТОВ «СИВАРТ». При виконанні робіт оформлюються: Договірна ціна на будівництво об'єкту, Відомість ресурсів витрат замовника, Відомість витрачених ресурсів витрат підрядника, Акт приймання-виконання будівельних робіт, Дефектний акт. Задля оформлення матеріальних витрат використовуються накладні, для нарахованої заробітної плати – відомості, для нарахування амортизації – розрахунок амортизації. На підприємстві облік виробничої діяльності з відображення у бухгалтерському обліку всіх господарських операцій ведеться за допомогою комп'ютерної програми «1С:Підприємство 8.2» із застосуванням журнально-ордерної форми обліку.

6. Формування собівартості будівельно-монтажних робіт на ТОВ «СИВАРТ» здійснюється за такими елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизаційні витрати, послуги сторонніх субпідрядних організацій. Проте, відображення в обліку даних витрат, що формують собівартість виконаних і реалізованих будівельно-монтажних робіт не відповідає загальноприйнятій методиці. На підприємстві ТОВ «СИВАРТ» формування виробничих витрат, пов'язаних із виконанням будівельно-монтажних робіт, відбувається без застосування класичного рахунку 23

«Виробництво». Задля відображення виробничих витрат і витрат на обслуговування виробничого процесу використовуються наступні рахунки: 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» – відображується вартість списаних матеріалів, таких як труби, цемент, пісок; 92 «Адміністративні витрати» – відображується амортизація програмного забезпечення, плата за розрахунково-касове обслуговування, зарплата та ЄСВ адміністративного персоналу, списується канцелярія; 93 «Витрати на збут» – відображується зарплата та ЄСВ робітників, транспортні послуги ФОП з оренди вантажного автомобіля, транспортні послуги юридичних осіб: послуги екскаватора та самоскида, амортизація обладнання, послуги підключення водопроводу до системи водопостачання, виконані роботи з прокладання зовнішніх мереж водопроводу. Що стосується порядку відображення у звітності витрат, теж спостерігається некоректність, оскільки не виділено із загальної суми витрат адміністративні витрати, які мають бути відображені у скороченій формі звітності у складі інших операційних витрат. Також, як недолік в організації обліку, слід зазначити відсутність на підприємстві затвердженої облікової політики, що взагалі є порушенням чинного облікового законодавства.

7. За результатами проведеного аналізу спостерігається щорічне зростання собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт. Лише у 2020 році порівняно із 2019 роком є незначне зменшення цього показника, але це не зазначає позитивну сторону діяльності, оскільки пов'язано із нераціональним використанням ресурсів, тобто це зменшення відбулося у розриві із обсягами виконаних робіт. У цілому за період 2017-2020 рр. зростання собівартості становило 1663,1 тис. грн. відповідно до зростання за цей період обсягів виконаних будівельно-монтажних робіт. Динаміка адміністративних витрат має стійку тенденцію до щорічного зростання, що пов'язано, в основному з збільшенням витрат на оплату праці адміністративного персоналу підприємства ТОВ «СИВАРТ». У структурі виробничих витрат, враховуючи специфіку виконання робіт з прокладки трубопроводів, найбільшу питому вагу займають послуги сторонніх субпідрядних організацій та матеріальні витрати будівельних матеріалів та конструкцій. Оцінка ефективності витрат показала, що рівень операційних витрат на 1 грн. отриманого доходу від виконання будівельно-монтажних робіт має вкрай негативне значення, тобто витрати на здійснення будівельних робіт ледьве критично покриваються отриманими доходами. Така тенденція безумовно позначається на відносних показниках прибутковості підприємства. Що стосується рентабельності основної діяльності та рентабельності продажів, які віддзеркалюють відповідно суму отриманого прибутку у розрахунку на суму здійснених витрат основної діяльності та отриманого чистого доходу від виконання будівельно-монтажних робіт, то вони знаходяться на критичному рівні, що може у подальшому призвести до збитковості та банкрутства підприємства. Так, рентабельність продаж знизилася з 2,9% у 2017 році до 0,5% у 2020 році, а рентабельність основної діяльності знизилась з 3,1% у 2017 році до 0,7% у 2020 році. Кардинально знизилися показники рентабельності як власного так і сукупного капіталу підприємства. Розраховані показники операційного аналізу свідчать про

незадовільний стан на підприємстві ТОВ «СИВАРТ». Критична точка обсягів продажів, яка показує рівень беззбитковості підприємства, має стійку тенденцію до зростання, що свідчить про нестабільний стан підприємства та зумовлює прийняття управлінських рішень щодо зростання обсягів виконання будівельно-монтажних робіт при оптимізації їх собівартості.

8. Основними складовими здійснення контролю за формуванням собівартості будівельно-монтажних робіт є перевірка застосування єдиного підходу до відображення у бухгалтерському обліку господарських операцій з урахуванням правил ведення документообігу, системи рахунків, типових форм первинних облікових документів, реєстрів аналітичного обліку та способів реєстрації облікової інформації, обробки та узагальнення наявної інформації з урахуванням особливостей будівельної діяльності; перевірка відповідності законодавству України та внутрішньому регламенту віднесення витрат на рахунки бухгалтерського обліку; перевірка облікової номенклатури об'єктів калькулювання (видів будівельно-монтажних робіт); перевірка точного і правильного визначення собівартості будівельних робіт, а також детальне вивчення складної і багатоступеневої системи розрахунків між учасниками будівництва.

9. Узагальнюючи результати дослідження та критичного огляду встановлених недоліків загальної системи обліку та контролю, а також обліку формування собівартості будівельно-монтажних робіт на ТОВ «СИВАРТ» надано наступні рекомендації.

З метою удосконалення формування облікової інформації щодо визначення собівартості будівельно-монтажних робіт рекомендовано розробити облікову політику підприємства та зазначити такі елементи облікової політики щодо обліку витрат: доцільний перелік об'єктів обліку витрат в окремих видах виробництв; перелік прямих та загальновиробничих витрати із зазначенням бази розподілу, методи обліку витрат, методи та способи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), види собівартості продукції, які планує визначати підприємство для забезпечення ефективного процесу його управління. Для підвищення аналітичності, оперативності обліку і посилення контролю за формуванням собівартості необхідно переглянути методи організації аналітичного обліку та склад калькуляційних одиниць. Враховуючи специфіку діяльності, а саме використання великого асортименту будівельних матеріалів та конструкцій задля виконання робіт з будівництва трубопроводів, ТОВ «СИВАРТ» повинно належним чином у встановлені строки проводити інвентаризацію своїх активів та зобов'язань. Також необхідним є впровадження служби внутрішнього контролю, що забезпечить співставлення бюджетів витрат діяльності за їхніми видами, напрямками та виявлення певних відхилень від цих бюджетів; визначення причин відхилень і корегування бюджетів із врахуванням конкретних даних контролю та перспектив ефективного функціонування підприємства на основі оптимізації собівартості будівельно-монтажних робіт

